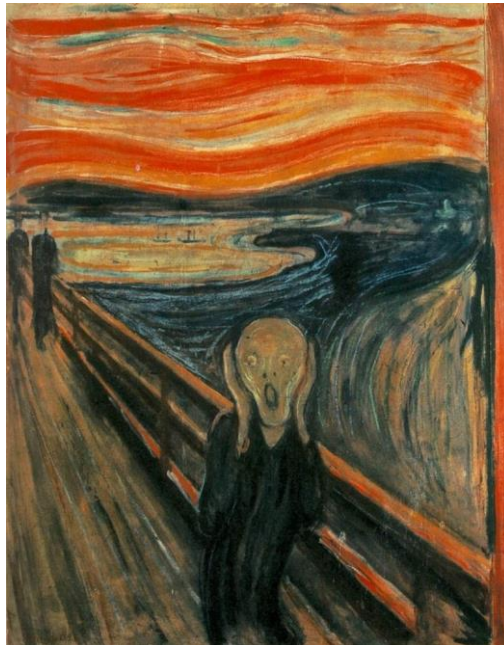

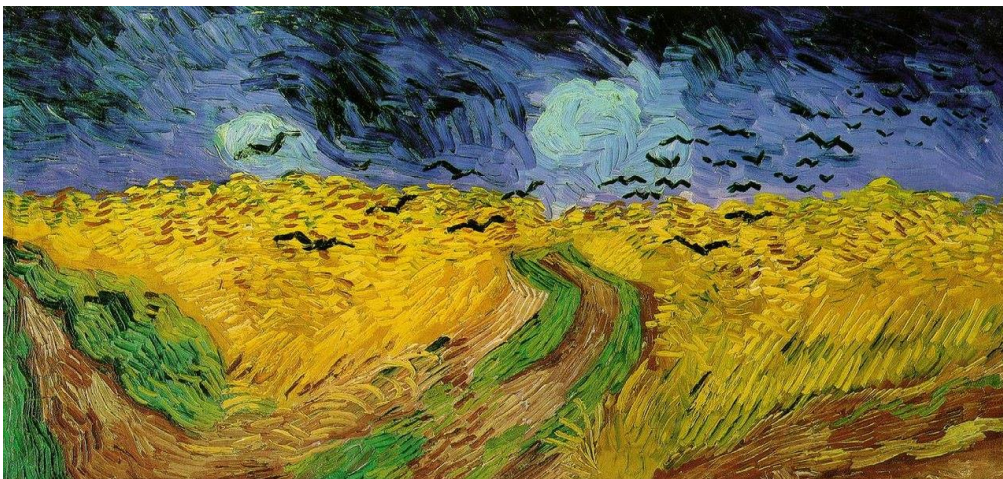
Ольга Орлова

Модернізм у мистецтві: експресія і геометрія

У мистецтві XX ст. модернізм проріс різноманітними формами, кожна з яких дивувала новаціями та оригінальністю. *Експресіонізм* у живописі пов'язують із творчістю художників Едварда Мунка, Вінсента Ван Гога, Василя Кандинського, Франца Марка, Августа Маке та ін. Нова течія у мистецтві XX ст. підносила індивідуальність митця, його особистісне бачення світу, але не лише за допомогою чуттєвих вражень, а через бурхливу реакцію на недосконалість суспільства, яке все сильніше тисне на окрему людину, обмежує її свободу та індивідуальність.

Е. Мунк. Крик. 1893 р.

В. Ван Гог. Пшеничне поле з круками. 1890 р.

Експресіонізм глибоко реагував на конфлікт людини з трагічною реальністю, шукаючи радикально нових художніх засобів. В. Кандинський, який входив до німецького угруповання експресіоністів «Синій вершник», відмовився від сюжетних картин на користь абстрактних композицій з вибором кольорів і форм. На полотні «Композиція VII» мистецтвознавці знаходять комбінацію біблійних тем – Всесвітнього потопу, Судного дня, Воскресіння мертвих.

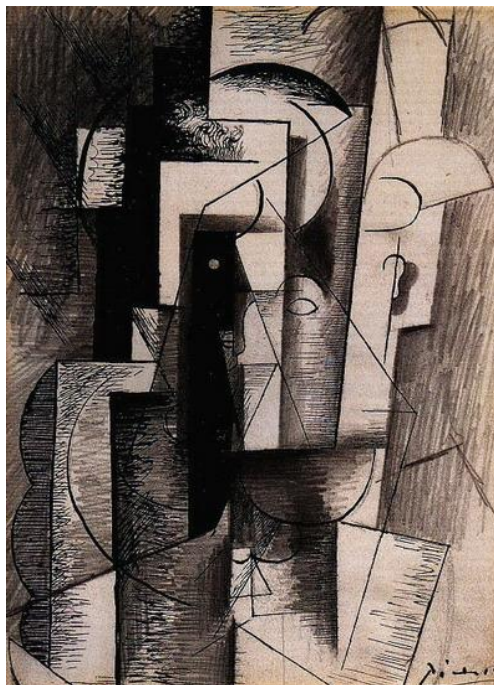
В. Кандинський. Композиція VII. 1913 р.

Інша течія модернізму – кубізм – почався з картини Пабло Пікассо «Авіньйонські дівичі» (1907), де фігури героїнь були зображені деформованими, розкладеними на геометричні фігури. Ідейним натхненником цього нового літературного угруповання був Гійом Аполлінер. У книжці «Художники-кубісти: Міркування про мистецтво» він виклав принципи кубізму і намагався їх утілити у власній літературній творчості. Автор «Каліграм» радив художникам експериментувати не тільки з об'єктами зображення, а самою технікою: «Малюйте, – писав поет, – чим бажаєте: люльками, поштовими марками, листівками, канделябрами, шматками клейонки, газетами. Ми проти обмежень». Г. Аполлінер слідував за виголошеними принципом, наближаючи власну поезію до авангардного

живопису колажністю, «просвічуванням» одного образу крізь інший, візуальними віршами у вигляді малюнків.

Художники-кубісти (П. Пікассо, Ж. Брак, П. Сезанн) не використовували кольори, їм достатньо було правильних геометричних форм, щоб відобразити своє сприйняття світу, де все зрушено, розкладено на елементарні частини, що взаємодіють, перетинаються, насуваються, відштовхуються. На портреті П. Пікассо важко впізнати поета Г. Аполлінера в окремих квадратах, півколах і кутах. Художник і не ставив собі такого завдання, бо його цікавила не зовнішність, а внутрішня сутність митця. У хитросплетіннях форм вгадуються глибина, складність і напруженість органів чуття і мислення. Найменша частка зображеного обличчя пристосована до вдивляння і прислухання до звуків, слів, образів, які його оточують і звучать як у зовнішньому світі, так і його власному тілі.

П. Пікассо створив прозорий портрет поета, надавши глядачам можливість бачити його буквально наскрізь.

Пабло Пікассо. Портрет Гійома Аполлінера. 1913 р.

На паризьких перехрестях початку ХХ ст. виник *сюрреалізм* як одна з течій модернізму. Каталонець Сальвадор Далі став найвідомішим

представником мистецтва, навіяного снами, мареннями, ілюзіями. У 1930-1931 рр. художник створив такі геніальні картини, як «Сталість пам'яті», «Час, що розплився», основними темами яких були руйнування, смерть та світ нездійснених бажань людини. На картинах сюрреалістів не потрібно шукати логічного пояснення ситуацій або доречність тієї чи іншої речі. Зв'язок між образами на картинах С. Далі навіть не асоціативний, бо асоціація спирається на попередній емоційний досвід людини. Полотна Далі підказують нову несподівану і дивну асоціацію, яка поєднує гранат, море, жінку, чашку та ін. А ще виділяє із загального ряду одну річ і змушує подивитися на нею новим поглядом. Як «півчашки» з антеною, або годинники, що розтікаються.

Сальвадор Далі. Півчашки гігантського розміру з незрозумілим п'ятиметровим придатком. 1944-1945 рр.

Сальвадор Далі. Сталість часу (1931)

Модернізм в архітектурі наслідував принципи природності та функціональності. Стиль модерн сформувався з нових ідей (демократизм, мінімалізм, техніцизм) і нових тоді матеріалів і конструкцій (сталь, скло, бетон). Споруди французького архітектора Ле Карбюзьє, зокрема Штаб-квартира ООН у Нью-Йорку, є прикладом утілення модерністських принципів і нових архітектурних форм.

Ле Карбюзьє. Штаб-квартира ООН. Нью-Йорк (1949-1951)

Для модерну притаманні пошуки нової декоративності, яка б прикрасила монотонні урбаністичні пейзажі рослинними орнаментами, народною символікою. У цьому напрямку творили бельгієць Віктор Орта, француз

Ектор Гімар, каталонець Антоні Гауді, поляк Владислав Городецький, українець Василь Кричевський та ін.

Антоні Гауді. Будинок Батло. Барселона (1904-1906)

*В. Кричевський. Будинок губернського земства (Полтавський краєзнавчий музей).
Полтава (1902-1908)*

Завдання

Знайдіть власні приклади модернізму (1-3) в образотворчому мистецтві. Прокоментуйте.